

Dokument nr.8:15

(2001-2002)

Forslag fra stortingsrepresentantene Per Sandberg og Ulf Erik Knudsen om lov om endringer i lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre (barnelova) (saker om farskap skal avgjøres ved DNA-test) og lov om endring i lov 13. august 1915 nr. 6 om rettergangsmåten for tvistemål (tvistemålsloven) (saker om farskap skal avgjøres etter reglene i barnelova)

Til Odelstinget

Bakgrunn

Når en mann blir utpekt som far kan han erkjenne farskapet. Hvis han ikke erkjenner farskapet skal saken sendes fylkestrygdekontoret. Partene vil da som oftest bli pålagt å ta blodprøver for DNA-test. Dersom en av partene, eller begge nekter, blir saken oversendt til domstolene. Domstolen kan avsi kjennelse for tvangsavhenting av blodprøve.

Dersom et farskap er fastsatt ved erkjennelse, kan faren reise sak med begjæring om endring for domstolen. (Barnet, moren eller en person som mener at han er faren kan også reise sak.) Faren kan reise sak dersom han legger frem opplysninger som tyder på at en annen mann kan være far til barnet. Slike saker må reises innen ett år fra faren ble kjent med opplysningene. Retten kan gjøre unntak fra ett-års fristen når særlige grunner taler for det. Domstolen må da ta stilling til om det etter de fremlagte opplysninger skal pålegges blodprøver av alle tre. Dette er også fremgangsmåten dersom det er mor som ønsker å gå til sak uten fars medvirkning.

Dersom farskapet tidligere er fastsatt ved dom, gjelder tvistemålslovens gjenopptakelsesregler. Det vil si at gjenopptakelse kan kreves når det foreligger et nytt bevis som åpenbart måtte ha medført en annen avgjørelse. Begjæringen må settes frem innen tre måneder etter at vedkommende har fått vite om det nye beviset.

I henhold til barnelovens regler om pålegg av blodprøve stilles det altså samme krav til mor som til far om at det må legges frem nye opplysninger eller et nytt bevis som åpenbart måtte ha medført en annen avgjørelse.

Privatpersoner som ønsker en utredning av farskapet uten å involvere det offentlige kan rekvirere

analyser fra Rettsmedisinsk Institutt. Ved analyser av umyndige barn kreves det samtykke fra begge foreldre, dersom de har felles foreldreansvar.

Problemstilling

Slik som barneloven i dag er utformet, gir den ikke rettferdighet og likhet mellom mødre og fedre. Det største problemet er at barnet ikke får vite hvem som er dets biologiske far, og at biologiske fedre ikke får vite om de er far eller ikke. Dette er det grunnleggende for et menneske. *Å få vite hvem vi er.* All makt er her lagt i hendene til mødrene, hvor det er opp til henne å samtykke for at det kan kreves DNA-test på biologisk far og barn. Alle fedre som ønsker å få en bekreftelse på om de er far eller ikke, ligger altså etter dagens lovverk hvilende på om moren samtykker i en DNA-test eller ikke.

Her er det viktig å presisere at staten har et selvstendig ansvar og interesse i å avklare farskapet, det offentlige plikter altså å opplyse hvem som er far (§ 5, kap. 3, §§ 10 og 11 i lov om barn og foreldre).

Samtidig er dette brudd på likestillingsloven, menneskerettighetene og barnekonvensjonen. Når hele 10 pst. av barn som fødes hvert år ikke har riktige biologiske fedre, må dette være et stort samfunnsproblem (Aftenposten 2. mars 2001). Bruker man denne statistikken for de ti siste år, skulle det tilsi ca. 60 000 barn som ikke har riktige fedre. Det vil si at staten krever bidrag fra menn som ikke er riktige fedre, og barn vet ikke hvem som er deres sanne opphav. Mange fedre er dømt i norsk rettsvesen kun etter utsagn fra moren. Professor i familierett ved Universitetet i Oslo, Peter Lødrup, uttaler i Bergens Tidende onsdag den 9. mai 2001 at dagens praktisering av

lovgivningen er å karakterisere som «justismord». Lødrup peker spesielt på arveretten i denne sammenheng, dvs. at menn «dømmes» til å gi bort alt til et barn man ikke engang er i familie med.

Konsekvenser

Mange menn som er i denne situasjonen, sliter som en følge av disse belastningene med store psykiske problemer og dårlig økonomi. Noen er langtidssykmeldte og sågar uføretrygdede. Dette er noe samfunnet også taper på. I utgangspunktet er det barna som er de store taperne. Hele livet har enkelte barn ikke fått vite hvem som er dets rette far. Når sannheten kommer for en dag, gir dette seg utslag i familiekonflikter. Jo tidligere man kan få bekreftet eller avkreftet et farskap, jo bedre er det for barnet, og at staten dermed kan kreve bidrag fra rett far.

Løsning

Mange slike saker som her er nevnt, har versert for norske domstoler i mange år, har vært behandlet i Høyesterett, og oversendt menneskerettsdomstolen i Strasbourg, uten resultat. Dersom alle usikre fedre hadde fått lov til å DNA-teste seg og barnet, ville dette «byråkratiet» vært unngått. DNA-test holder jo i dag som fellende bevis i gamle kriminalsaker, så hvilke argumenter står da igjen for å hindre barn i å få vite hvem som er ens biologiske far, samt for fedre å få klarhet i slike særlig essensielle sider i ens liv.

Resultat

Resultatene etter en eventuell lovendring ville gi seg selv. Alle ville få det mye bedre, ikke minst de barna det gjelder. Menn som i dag betaler bidrag, uten å vite hvis barn det er, ville betale bidrag med mye større glede, hvis de visste at det var sitt eget barn de betalte til. Uansett handler dette om ethvert individs soleklare menneskerett til å kjenne til den biologiske sannheten, så får man heller lage regler derfra som måtte ivareta de voksnes særinteresser. Kanskje forholdet mellom mødre og fedre ville bli mye bedre, noe som igjen ville føre til at barnet fikk det bedre. Mindre konflikter mellom foreldre, gir bedre vilkår for barnet.

Rettsløse fedre

I Follo herredsrett er det nylig avsagt en dom som opphevet et juridisk farskap etter 13 år. Årsaken til dette var at «juridisk» far omgikk norsk lovgivning ved å bestille en DNA-test fra et firma i San Diego i California via Internett. Dette ble benyttet til å ta prøver av barnet som ble sendt for analyse i San Diego. Svaret kom etter tre uker. Slike tester bør også kunne tas i Norge. Dommen i Follo herredsrett medfører at

praktisering i dagens lovgivning om samtykke ved DNA-test av barnet ikke holder.

Å ikke vite om du har et barn eller ikke, er en stor psykisk belastning, og medfører ofte lange sykmeldinger mv. I tillegg er dette en stor økonomisk belastning for mange. Kanskje har mange liv gått tapt (selvmord). En uttalelse fra mannen som vant frem i Follo herredsrett som sto i Nettavisen den 9. mai 2001 beskriver situasjonen slik:

«Jeg er blitt kjørt herfra til månen av lakeiene til staten i denne saken, bidragsfogden, Brønnøysundregistret osv. Bil og eiendom er blitt pantsatt, og jeg er blitt nektet lån fordi jeg står oppført med gjeld til bidragsfogden. Alt dette skyldes et barn som jeg i 14 år har visst med sikkerhet ikke var mitt.»

Dersom en «far» i ettertid skulle klare å bevise sin uskyld, kan ikke moren strafferettslig forfølges for å ha oppgitt feil «far», eller stilles til økonomisk ansvar. Enhver borger som i en rett avgir falsk forklaring, kan straffeforfølges. Dette gjelder ikke for enslige mødre som har oppgitt feil far til barnet.

Når det er usikkerhet om en er far til et barn eller ikke, burde det være en menneskerett å få avklart forholdet. For det første blir vedkommende pålagt å betale barnebidrag, og størrelsen fastsetter «staten.»

Forslag

Det fremmes derfor følgende

f o r s l a g :

Vedtak til lov

om endringer i lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre (barnelova) og i lov 13. august 1915 nr. 6 om rettergangsmåten for tvistemål (tvistemålsloven)

I

I lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre (barnelova) gjøres følgende endringer:

§ 3 første ledd skal lyde:

Som far til barnet skal reknast den mannen som mora er gift med ved fødselen *med mindre ein annan person vedgår farskap. Da skal farskap avgjerast ved DNA-test. Farskap skal avgjerast ved fødselen og innførast i fødselsattesten så sant dette er mogleg.*

§ 6 andre ledd nytt andre punktum skal lyde:

Dersom ein av partane krev det, pliktar partane å medverke til DNA- test.

Nåværende andre og tredje punktum utgår.

II

I lov 13. august 1915 nr. 6 om rettergangsmåten for tvistemål (tvistemålsloven) gjøres følgende endring:

§ 412 nytt femte ledd skal lyde:

III

Gjenopptakelse av farskapssaker følger reglene i lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre (barnelova).

Loven trer i kraft straks.

1. november 2001